Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

15.11.2022

dnro
VN/3713/2020

Ruokaosasto
Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius
Neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOLAIKSI SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 83/2022 VP)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi eläinlääkintähuoltolaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annettua lakia (29/2000), eläinten lääkitsemisestä annettua lakia (387/2014), elintarvikelakia (297/2021), eläintautilakia (76/2021), terveydenhuoltolakia (1326/2010) ja julkisten alojen eläkelakia (81/2016).

Eläinlääkäripalveluja koskeva kuntien järjestämisvastuu

Uudistuksen keskeisimpänä sisältönä on määritellä uudella tavalla kuntien velvollisuus järjestää eläinlääkäripalveluja. Tavoitteena on yhtäältä turvata välttämättömien peruspalvelujen riittävä saatavuus ja kohtuuhintainen saavutettavuus kaikkialla maassa. Toisaalta tavoitteena on vähentää eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä kunnille aiheutuvia kustannuksia sekä poistaa eri lakien välillä olevia ristiriitoja sääntelyssä, joka liittyy julkisen ja yksityisen sektorin väliseen kilpailuneutraliteettiin.

Nykytilanteessa ongelmana on kuntalain (410/2015) ja kilpailulain (948/2011) näkökulmasta se, että ympäri maata järjestetään tuettuina ja yhtiöittämättä myös sellaisia eläinlääkintähuoltojärjestelmän kokonaisuuden kannalta tärkeinä pidettäviä palveluja, joiden järjestäminen on osalla alueista kunnille vapaaehtoista. Yhtiöittämisvelvollisuus on varsin ongelmallinen eläinlääkäripalvelujen osalta, sillä se on omiaan vaarantamaan mm. eläintautivalmiuden kannalta tärkeän virkaeläinlääkärijärjestelmän jatkuvuuden.

Kuntien velvoitteita tarkennettaisiin luetteloimalla järjestämisvastuun piiriin kuuluvat palvelut. Luetteloon sisältyisi vain sellaisia perustasoisia palveluita, joita kunnat käytännössä järjestävät nykyisinkin ja joille katsotaan olevan eläinten terveyden, eläinten hyvinvoinnin tai kansanterveyden turvaamiseen liittyvä yhteiskunnallinen peruste. Muutos merkitsisi kunnan järjestämisvelvollisuuden laajenemista useilla alueilla, sillä luetteloon sisältyviä palveluja olisi nykyisestä poiketen järjestettävä muunkin kuin kiireellisen eläinlääkärinavun osalta kaikille eläimille eli muillekin kun ns. hyötyeläimille. Palvelujen käytännön järjestäminen ei kuitenkaan juurikaan laajenisi, eikä muutoksen siten katsota lisäävän kuntien kustannuspaineita.

Julkisen tuen läpinäkyvyyttä parannettaisiin säätämällä ns. avoimuusdirektiivin 2006/111/EY velvoitteiden soveltamisesta.

Asiakasmaksut

Kunnallisia maksuja koskeviin säännöksiin ehdotetaan muutoksia, jotka antaisivat kunnille mahdollisuuden saada lisätuloja luetteloon sisältyvistä, kunnaneläinlääkärin vastaanotolla tuotettavista palveluista. Asiakasmaksujen tulisi kuitenkin olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisia. Lisäksi uusi sääntely poistaisi esteet, jotka liittyvät muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen markkinaperusteisen hinnoittelun toteuttamiseen. Tämä merkit-

sisi, että näihin palveluihin suuntautuva julkinen tuki loppuisi niillä alueilla, joilla kunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla. Kyse on erityisesti vaativammista seura- ja harrastuseläinten tutkimuksista ja hoidoista.

Uudessa laissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta siirtyä valtakunnallisella työmarkkinaratkaisulla järjestelmään, jossa luovuttaisiin nykyisestä kunnaneläinlääkäreiden palkkiojärjestelmästä ja vain kunta perisi asiakasmaksuja.

Ehdotuksen mukaan kunta voisi edelleen tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta. Sopimuskumppani perisi palveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksun, joka ilmenisi sopimukseen johtaneista tarjousasiakirjoista sekä mahdolliset korvaukset mm. matkakustannuksista. Asiakasmaksujen suuruus olisi tarjous-ja sopimusmenettelyn kautta kuntien kontrollissa. Sääntely vastaa pääosin voimassa olevaa, mutta siihen lisättäisiin palvelujen hintatason kohtuullisuuteen liittyvä säännös.

Helsingin yliopiston rooli palveluntuottajana

Voimassa olevan eläinlääkintähuoltolain mukaisia julkisen eläinlääkäripalvelun järjestäjiä ovat ainoastaan kunnat. Helsingin yliopisto on tehnyt Yliopistollisen eläinsairaalan sijaintikuntien ja kuntayhtymien kanssa sopimuksia, joiden puitteissa yliopisto tuottaa kuntien järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Palvelutuotanto on erittäin tärkeää yliopiston opetus- ja tutkimustoiminnan edellyttämän potilasaineksen saannin kannalta. Hankintalainsäädännön vaatimukset kuitenkin merkitsevät käytännössä sitä, että vaikka kunnat kokisivat yliopiston roolin tärkeäksi, potilasaineksen saannista ja pysyvyydestä ei ole kilpailutilanteessa toimittaessa varmuutta.

Esityksessä Yliopistollisen eläinsairaalan palveluille esitetään säädettäväksi lakisääteinen julkisten palvelujen asema. Myös eräisiin muihin yliopistotutkintoihin sisältyvät harjoittelut on turvattu lakiin perustuvilla erityisratkaisuilla. Yliopiston palvelut rahoitettaisiin asiakasmaksujen lisäksi kuntakorvauksilla. On katsottava kohtuulliseksi, että yliopiston toiminta-alueella sijaitsevat kunnat eivät voisi järjestelyn vuoksi päästä muita kuntia merkittävästi parempaan asemaan, vaan että palvelun tuottamisen kustannuksia tasattaisiin. Ehdotettu rahoitusratkaisu ei rasittaisi yliopiston toiminta-alueen kuntia enempää kuin se, että kunta järjestäisi palvelut omana toimintanaan.

Tarkoituksena on, että uudistuksen voimaantulovaiheessa yliopiston toiminta-alue kattaisi nykyisten sopimusten kattamat alueet ja palvelut. Alueiden ja niiden palveluvalikoiman määrittelyn osalta laki jättäisi kuitenkin rajattua jousto- ja sopimisvaraa. Tämä olisi tarpeen, koska yliopistolle ehdotettu rooli on tarpeen rajata laissa vain siihen laajuuteen, jota yliopiston koulutuksen ja tutkimuksen järjestäminen edellyttää. Lisäksi nykyisten sopimusten sisällöissä on palveluvalikoiman osalta aluekohtaista vaihtelua ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden sisällä.

Muut muutokset

Eläinlääkintähuoltolain tavoitteena olisi nykyiseen tapaan varmistaa yksityisten ja julkisten eläinlääkäripalvelujen laatu sekä kunnaneläinlääkärille säädettyjen viranomaisvalvontaan liittyvien tehtävien hoidon edellytykset. Näitä koskevat säännökset säilyisivät pääosin ennallaan, mutta yksityisen eläinlääkintähuollon valvontaa ja pakkokeinoja koskeva sääntely ulotettaisiin koskemaan myös julkisia eläinlääkäripalveluja. Eläinlääkintähuoltolailla ja eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain muutoksilla selkeytettäisiin muun muassa potilasasiakirjojen säilyttämiseen liittyviä eläinlääkäripalvelun tuottajien vastuita.

Uudistuksen voimaantulo

Esitetyn eläinlääkintähuoltolain on tarkoitus tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun Euroopan komissio on hyväksynyt eläinlääkäripalvelujen julkisen tuen ns. SGEI-tueksi tai kun on selvinnyt, että tuki ei Euroopan komission tulkinnan mukaan ole notifiointivelvollisuuden piirissä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä alkuvuodesta 2022 lähestynyt Euroopan komissiota tiedusteluilla ja jakanut ehdotettua palvelujärjestelmää koskevaa informaatiota tarkoituksenaan käynnistää se prosessi, jonka puitteissa selviää komission suhtautuminen ehdotettuun tukijärjestelmään. Euroopan komission aloitteesta asiaa koskevat suulliset keskustelut komission ja valtioneuvoston välillä ovat alkaneet syyskuussa.